

Krajoznawstwo jako ruch społeczny i swoista dyscyplina naukowa zrodziło się w II połowie XX w. Niemal od początku istnienia tego ruchu główna problematyka tej dziedziny wiedzy oscylowała wokół problemów ochrony przyrody i opieki nad zabytkami.

Do dziś, mimo wykrystalizowania się wielu tzw. specjalności krajoznawczych nazywanych turystyką aktywną bądź turystyką kwalifikowaną, podstawy krajoznawstwa są takie same jak przed wiekiem. Podobnie jak dawniej krajoznawstwo w sposób integralny związane jest z ochroną przyrody i ochroną dóbr kultury.

Krajobraz wraz z istniejącymi w nim zabytkami jest podstawą i źródłem krajoznawstwa.

Krajoznawstwo dąży do ochrony tego co zostało nam dane jako dobro naturalne, jak i tego co zostało stworzone przez człowieka, a co może być przez innych zabrane lub zdewastowane.

Ochrona ta musi dotyczyć nie tylko zabytków kultury materialnej, ale również tak mało docenianej dziś kultury duchowej. Pielęgnowanie kultury duchowej różnych grup społecznych (rolników, górników, rzemieślników i innych) i narodowościowych (Litwinów, Białorusinów, Ukraińców, Niemców, Romów i in.) wzmacnia korzenie narodowe i wbrew pozorom integruje ze wspólną ojczyzną.

Krajoznawstwo powinno nam te wzajemne powiązania głębiej uzasadnić. Zarówno przyroda jak i zabytki nie stwarzają konfliktów na tym polu. Mają bowiem walor integrujący. Właśnie krajoznawcy powinni uświadamiać społeczeństwu, że krajobraz kulturowy pozwala nam zachować własną tożsamość. To w ojczystej ziemi, naszej przyrodzie i zabytkach zaklęta jest świadomość narodu, jego tradycja i wielkość.¹

Są to słowa Franciszka Midury z artykułu „Ochrona krajobrazu przyrodniczego i kulturowego domeną krajoznawstwa” opublikowanego w czasopiśmie „Ziemia” w roku 1999.

Franciszek Midura, wieloletni przewodniczący Komisji Opieki nad Zabytkami ZG PTTK, wybitny, niezwykle zasłużony działacz naszego Towarzystwa. Nieocenione zasługi położył w społecznej opiece nad zabytkami. Dzięki Jego aktywności i zaangażowaniu wielu zdewastowanym obiektom zabytkowym przywrócono ich dawną świetność. Publicysta, autor licznych opracowań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego Polski, m.in. z jego inicjatywy wznowiono wydawanie po 10-letniej przerwie rocznika „Ziemia”.

¹ Fr. Midura, Ziemia, 1999.

Mieczysław Orłowicz (urodzony 17 grudnia 1881 w Komarnie, zmarł 4 października 1959 w Warszawie) – polski doktor praw, z zamiłowania krajoznawca i popularyzator turystyki, tak pisał w roku 1957 o istocie krajoznawstwa: „odróżniam z grubsza dwie klasy krajoznawców; klasę wyższą i klasę niższą. Klasa niższa to jest krajoznawca, który chłonie wiedzę krajoznawczą tylko *pro domo sua*. Taki nie potrafi o tym co widział ani powiedzieć wykładu, ani napisać broszury, ani nawet w sposób interesujący opowiedzieć w rozmowie w małym gronie. Klasa wyższa to jest krajoznawca, który to co zobaczył i przeczytał potrafi obrócić na pożytek ogólny w postaci wykładu, prowadzenia wycieczki, napisania broszury, monografii czy przewodnika. Niegdyś nie przypuszczałem, że te zalety ma stosunkowo tak mało osób.

Bez turystyki nie ma krajoznawstwa ale odwrotnie, turystyka na niskim poziomie może istnieć i bez krajoznawstwa. Turystyka może być nawet masowa, ale masowego krajoznawstwa sobie nie wyobrażam. Trzeba mieć specjalne nastawienie i specjalne podejście do rzeczy, aby być dobrym krajoznawcą, a takiego nastawienia i takiego podejścia nie ma nawet 10% turystów.

Co to jest nastawienie krajoznawcze? Trzeba je mieć, aby zostać krajoznawcą, a nie tylko turystą czy uczonym. W moich oczach jest to chęć podróżowania po ojczystym kraju dla jego zwiedzania i zdobycia z naocznego wiedzy o nim. Podróżowanie bez zasklepiania się w pewnym tylko terenie. Jednym słowem poznawanie wszystkiego, czego jeszcze nie zna”².

Myślę, że od tamtego czasu i tamtej opinii dużo się zmieniło. Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze w celu promocji i popularyzacji walorów poszczególnych rejonów i zabytków Polski oraz celem zachęcenia ludzi do ich poznawania wprowadziło w 1993 roku Odznakę Krajoznawczą Polski (OKP) oraz Regionalną Odznakę Krajoznawczą (ROK). Powstał również Kanon Krajoznawczy Polski, którego celem – jak odznak wymienionych powyżej – jest popularyzacja krajoznawstwa. Obie te inicjatywy są wspierane przez Regionalne Pracownie Krajoznawcze PTTK.

Wielkopolska – kraina magiczna

Urozmaicony krajobraz Wielkopolski zachęca do aktywnego wypoczynku. Tutejsze lasy i jeziora należą do najpiękniejszych w kraju. Turystów zapraszają również stworzone z myślą o nich liczne parki krajobrazowe, ścieżki do wędrówek oraz jazdy na rowerze, a także wiele urokliwych, zabytkowych dworów, pałacyków i parków rozrzuconych po całym regionie.

² M. Orłowicz, Znad Warty, nr 30, 2006

Jeśli ktoś uzna, że to mało, musi koniecznie zwiedzić zabytki stolicy regionu – Poznania oraz najstarszego miasta w Polsce – Gniezna.

Województwo Wielkopolskie położone jest na nizinnych terenach dorzeczy trzech rzek: Warty, Noteci i Prosny. Dzięki pięknym krajobrazom obfitującym w jeziora, lasy i wzgórza, które swój obecny charakter zawdzięczają zlodowaceniowi bałtyckiemu, region jest bardzo atrakcyjnym terenem dla osób zainteresowanych aktywnym wypoczynkiem. Ponadto to właśnie w Wielkopolsce turyści znajdą miejsca związane z dziedzictwem kulturowym kraju – przecież to tutaj rodziła się polska państwowość. Jeśli do tego dodamy także dobrze rozwiniętą bazę infrastruktury turystycznej, obszar ten zdaje się być idealnym celem wyjazdów turystycznych.

Na wędrowniki piesze i rowerowe

Wielkopolska stanowi raj dla miłośników dwóch kółek. Na terenie województwa funkcjonuje Wielkopolski System Szlaków Rowerowych. Został on opracowany w Departamencie Sportu i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu i wyróżniony Certyfikatem Polskiej Organizacji Turystycznej. Jest to pięć szlaków rowerowych o znaczeniu wojewódzkim, pokrywających teren całego regionu. Rozróżniamy „Pierścień dookoła Poznania” (173 km, plus siedem szlaków łącznikowych z Poznania), „Transwielkopolską Trasę Rowerową” (500 km, wiedzie z Okonka przez Poznań do Siemianic koło Kępna), „Piastowski Trakt Rowerowy” (104 km trasy po dworach, pałacach i stadninach), „Rowerowy Szlak Stu Jezior” (110 km pięknej widokowo jazdy wśród lasów i jezior pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego) oraz „Nadwarciański Szlak Rowerowy” (260 km, najciekawszy przyrodniczo szlak rowerowy w Wielkopolsce, prowadzący wałem przeciwpowodziowym z Poznania do jeziora Jeziorsko).

Zawsze kulturalnie

Osoby ciekawe krajobrazu województwa powinny koniecznie zobaczyć również tutejsze zamki, pałace i dwory. Większość z nich została odnowiona i dziś mieszczą się w nich kolekcje muzealne o znacznej wartości. Organizowane są plenery i imprezy kulturalne lub ośrodki hotelowo-konferencyjne o wysokim standardzie. Każdy z tych zabytków ma swoją niepowtarzalną historię, która zachowała się w polskiej kulturze.

Dziedzictwo kulturowe wielkopolski jest przebogate, co związane jest przede wszystkim z historią regionu, będącego kolebką państwowości i kościoła polskiego. Wiele zabytków znajdujących się na terenie Wielkopolski pochodzi z X i XI w. Oprócz samego Poznania, gdzie historia pozostawiła swoje liczne ślady, oraz urokliwych zespołów starej zabudowy

małych miast, do szczególnie ciekawych należą liczne zamki i pałace, rozsiane po całym województwie.

Szlaki kulturowe – powstają w Wielkopolsce, aby ułatwić turystom zwiedzanie najbardziej wartościowych obiektów związanych z przeszłością, historią i kulturą danego regionu. Dzięki organizowanym na nich wycieczkom, dają możliwość zobaczenia i zwiedzenia wielu atrakcyjnych miejsc. Wymienię kilka z nich, a mianowicie :

Szlak Piastowski – wędrówka po Szlaku Piastowskim to wędrówka śladami pierwszych Piastów, to wyprawa w odległą przeszłość, do czasów , kiedy rodziła się Polska. Aby mieć pełen obraz tego, co w Wielkopolsce , po piastowskich czasach pozostało warto objechać cały szlak z Poznania poprzez Ostrów Lednicki – Gniezno – Trzemeszno – Mogilno – Strzelno – Kruszwicę do Inowrocławia, a następnie zawrócić do Biskupina i ponownie przez Gniezno pojechać do Giecha.

Szlak Cysterski – „Ora et labora” czyli „Módl się i pracuj” – to podstawowa dewiza cystersów. Szlak związany jest z przemieszczaniem się cystersów w województwie Wielkopolskim. Podczas wycieczki szlakiem zapraszamy do zapoznania się z zabytkami pozostałymi po opactwach cysterskich, które powstały w okresie sprowadzenia cystersów do Polski w średniowieczu. Są to m.in. piękne zespoły poklasztorne oraz kościoły barokowe z pięknym wyposażeniem i cennymi kolekcjami dzieł sztuki.

Szlak Św. Jakuba – w województwie wielkopolskim szlak ten stanowi historyczną trasę pielgrzymkową zaczynającą się w Gnieźnie a kończąca się w Santiago de Compostella. Na oznakowanej trasie można zobaczyć wiele budowli sakralnych m.in. kościoły związane z życiem św. Jakuba. Szlak ma swoje oznakowanie na odcinku Gniezno – Głogów – Zgorzelec w postaci białej muszli z czerwonym krzyżem św. Jakuba.

Szlak Południowej Wielkopolski – pokazuje najciekawsze atrakcje regionu, stanowi wspólna inicjatywę pięciu powiatów: jarocińskiego, pleszewskiego, ostrowskiego, ostrzeszowskiego i kępińskiego. Szlak powstał dzięki finansowej pomocy Urzędu marszałkowskiego Województwa wielkopolskiego i współpracy z Oddziałem PTTK w Ostrowie Wielkopolskim

Śladami Fryderyka Chopina – Antonin to miejsce w Wielkopolsce najbardziej związane z Fryderykiem Chopinem. A i jego pobyty w myśliwskim pałacu księcia Antoniego Radziwiłła, namiestnika Wielkiego Księstwa Poznańskiego, najbardziej są znane. Urokliwy pałac antoniński położony w środku, niegdyś gęstych, borów przygodzickich był oazą rodzinnego ciepła i spokoju dla księcia namiestnika i jego najbliższego otoczenia, ale także miejscem chętnie przez książęcych gości odwiedzanym. Wśród tych gości był także Fryderyk Chopin.

Przebywając na tegorocznym 61 Centralnym Zlocie Turystów Kolarzy w Antoninie mamy niebywałą okazję wędrować śladami Fryderyka Chopina oraz poznać najciekawsze atrakcje Południowej Wielkopolski.

Antonin, 15.08.2012 r.